

КРУМ ГРИГОРОВ ДИНИТЕ

chitanka.info

В моето родно село дини не се раждаха. Веднъж баба зася една семка в градинчето ни и поникнаха най-напред две листенца. Ние, децата, поливахме корена, слагаме му и торчица. По едно време завърза малко плодче. След седмица-две то стана колкото мъжки юмрук. Ала по-нататък не мръдна. Динчето си остана толкова голямо. До края на септември по дръжчицата му не падна бледозеленикавият мъх. А една сутрин слана попари листата, сбръчка се и дръжчицата. Трябваше да откъснем динчето. Наобиколихме баба. Тя го нарязва с костурката си на малки резенчета. Да има за всяко дете. Бе ни казвала неведнъж, че дините били много сладки. Ала останахме изненадани. Динчето киселееше, дори горчеше. Явно, че не бе узряло. Кое от децата как хапнеше, смръщваше чело, събираше устните си, плюваше. Та такива ли бяха дините? Ако всички са кисели и горчиви, защо ли ги сеят хората? Но баба ни погали и рече:

— На високо място е нашето село, деца. Не стават тук дини. Не могат да узряват. Ходила съм и по вършитба като момиче из долните села. Да видите какви дини се раждат там! Устните ти се лепят от сладост...

Аз почнах да обвинявам нашите, че са се заселили тук, та да не си ядем дини. Дядо ме погледна изотгоре и каза:

— Ти ще изкараш виновни всички нашоселци. А знаеш ли, че има села още по-нависоко от нашето. Там и жито не виждат хората. Само картофи и див овес се ражда. И пак планинците обичат родните си места. Няма да си зарежат къщите и добитъка заради някакви си дини... Ама че, а... Дано за събора ви купим една диня...

На Богородица ставаше голям събор в съседното село. Съборджиите минаваха по шосето пред нашата къща. Ние, децата, се любувахме на моминските лъскави сукмани, на сърмените им коланчета, на свилените забрадки и песните им. Ала най-много заничахме по дините. Някои караха пълни волски коли. Други бяха натоварили магарета с върбови кошове. През зирките на преплетените пръти се провиждаха зелените кори на дините. Някой другоселец спре магарето си да почине. Отмахне след това губера отгоре, измъкне някоя диня от коша и се провикне:

— Динии! Сладки като захар. Деца, искайте от бащите си пари и елате да ви продам любеници. Пресни са. Вчера сме ги късали от бостана.

Ей това не трябваше да прави другоселецът. Но нали затова ги е мъкнало магарето му през десетина села — да ги продаде стопанинът. И почвахме да приплакваме на тате:

— Тате, дай ни пари за диня!

Баща ми ни поглежда, посмърква с ноздри, пуши цигарата си и свива рамене.

— Нямам пари. Уших за събора някой и друг сукман, но си ги взеха хората вересия. Не сме само ние без пари...

Да си призная откровено, не бях вкусвал досега зряла диня. И по-скоро бях любопитен да опитам вкуса ѝ, отколкото да ми се ядеше. Понякога другоселецът, за да ни съблазни още повече, разрязваше някоя диня и ни показваше червения резен. Брей, толкова ли е червена динята!... Другоселецът, като видеше, че не ще вземе от нас нито стотинка, отминаваше по шосето, за да дразни други деца.

Но се случи преди събора в съседното село да вали силен пороеен дъжд. Нашата суходолина придойде толкова много, че отмъкна подпорната стена на шосето. Пешеходците и конниците минаваха криво-ляво по една тясна пътека. Ала за натоварените волски коли и конски каруци не беше лесно. Запънат се добичетата, стопанинът почва да вика:

— Ха бре, ейс, дее...

Нямаше как. Събирахме се от нашата махала да помогнем. Запъваме се, подръпваме добичетата, дорде измъкнат тежкия товар. Но един нещастник от Горановци беше прекатурнал колата в ровината. Дините се бяха натъркаляли — едни едри, кълбести, други — продълговати, трети — по-дребни. Някои се бяха разбили от силния трясък. Ние състрадавахме на тоя човек — толкова дини зян да идат. В разговора узнахме, че не били негови, а на чорбаджията му.

— Ще ги караш на Треклянския събор — казал му господарят — и ще гледаш да ги продадеш. Инак няма да ти платя хака.

Мъжът, макар да бе тръгнал на събор, беше облечен в окъсани дрехи, на краката си носеше нестрижени свински опинци. Калпакът му бе овехтял, тук-там проскубан, кълчищната риза закопчана с малко, ръждиво пиронче.

Той се свиваше, идваше му да заплаче. Но станалото беше станало. Като се измъкна колата с добичетата, събрахме дините и ги наредихме. Ала парчетата? Да ги кара на събора, кой ще ги купи.

Горановчанинът, като се огледа печално в суходолината, по едно време махна с ръка:

— Видял съм си хаира, но барем нека вкусят децата от дините. Това ще ми бъде отплатата за помощта.

Ние, децата, това и чакахме. Почнахме да гризем парчетата като малки зверчета. Да вкусиш зряла диня! Такова лакомство де бях опитвал досега? Зрелите заскрежени дини се топят в устата ми. От една страна, както всички съмахленци, съжалявах тоя сиромаш, но от друга, като да го благославях, че така се случи. Инак може би нямаше да изпитам сладостта на любениците. Дълго след това сладнеше на езика ми, на гърлото. Това се викат истински дини! Не бяха кисели и горчиви, както бабиното динче, дето ни откъсна в нашето градинче.

Тия дни останаха паметни за мене. Питаше ли ме някой какво най-много ми се яде, отвърщах му:

— Зряла диня.

— Какво смяташ, че е най-сладко на тоя свят?

— Динята...

Представях си нашето мазе, препълнено с едри дини. Вляза в тъмното, измъкна най-голямата, нарежем я и почваме да ядем. Слюнки изпълваха устата ми и преглъщах по няколко пъти. Но какво можех да сторя, за да се снабдим с дини? Мислех, кроях — стигах до парите. А пари нямаше.

Понякога, като седнем да вечеряме през зимата черен хляб и туршия, казвах на мама:

— Ех, сега да има една диня. Да я кръцна с ножа, да се зачервее резенът...

Тя въздъхваше угрижено:

— Не виждаш ли, че навън се пука дърво и камък от студ, а ти сънуваш дини. Хляб да има, хляб и топливо, това засега е най-важното за нас. Почакай да си отиде зимата, да дойде пролетта, лятото, да мине Петровден!

Но тия думи не ме топлеха, защото и да дойдеше лятото, за нас пак нямаше дини.

Като завърших трети клас на прогимназията, реших да подиря каква да е работа извън нашето село, за да изкарам някой лев. Но работа трудно се намираше. Особено за такива като мене, дето възрастните на подбив ни казваха:

— Какво може да работи тоя дечор...

Но аз бях упорит. Питахме неколцина предприемачи, за да поработя на някоя постройка. Никой не ме прие. Най-сетне се смили нашият съсед чичо Стойне и рече:

— Щом е толкова мераклия да работи, ще го взема със себе си.

Той не беше никакъв предприемач, а обикновен майстор строител. Нарамихме с него козените губерчета, пъгнах в торбата половин погача и отидохме в едно полско село. Чичо Стойне бе пазарил да строи сайвант на един селянин. Като ме зърна стопанинът, попита чичо:

— Защо си довел това дете?

При тия думи ми стана и мъчно, и обидно. Та аз се чувствавах вече голям, а той така да ме нарича. При нацупването ми чичо Стойне разбра какво ми е на сърцето.

— Какво дете — рече той. — Това е мое момче. Не виждаш ли, чорбаджи, че е вече цял ергенин? Кунето е отракано в занаята. Не носи за първа година кал и камъни. На колко постройки е работил досега...

Стопанинът ни поизгледа, помахна с ръка и смигна:

— Ваша работа. Аз искам да завършите постройката в уречения срок, пък кой ще работи...

И останах с чичо Стойне. Като гледах как той се грижеше за мене, идваше ми да го прегърна и целуна под провесените му мустаци, както бях целувал само баща си. Така много го обикнах. Стараех се да не го посрамя. Да оправдая доверието, което имаше към мене. Бърках кал, измъквах камъни от една грамада. За ония, които ми се опираха и не можех да ги повдигна, помагаше ми чичо Стойне. Двамата заедно ги качвахме на зида. Допушеше ли се на чичо и нямаше огън да запали цигарата, веднага изтичвах и донасях главня от огнището на стопаните.

Чичо Стойне пък ми нагаждаше да кусна повече зърна от фасулената чорба, дето ни готвеше стопанката. Вечер ме завиваше с губерчето, за да не настина. Дори нощем усещах в съня си коравата му длан. Опипваше дали не се е смъкнало губерчето от гърба ми.

Първите дни бяха доста трудни за мене. Ръцете ми горяха и тръпнеха, краката ми се подгъваха, ала си давах вид, че не се изморявам. От чичо Стойне не ме беше толкова страх, колкото от стопанина. Ще рече:

— Казвах ли ви, че дете не може да работи на постройка.

Аз не исках да чуя такива думи. Стойне, като ме гледаше, че се старая, понякога ми казваше:

— Почини си, Куне! Пази силите си и за наесен, за училище!

Но криво-ляво свикнах и ден след ден завършихме постройката към Илинден. Хората вече бяха ожънали и вършееха. По полето се жълтееха стърнищата, зеленееха се кукурузите. По бостаните бяха зрели дините. Като получи чичо Стойне парите от стопанина, смигна ми:

— Не ме засрами, Куне. Дойде време да се наплащаме. Заслужено ще вземеш парите. — И той ми наброи хиляда и двеста лева.

— Благодаря много — рекох му.

Прикътах парите в пазвата си и на затуленото иззад постройката ги преброих няколко пъти. Просто не ми се вярваше, че можах да спечеля с труда си толкова пари! Та аз не бях виждал в ръката си досега левче, камо ли хиляда и двеста лева!

— Какво мислиш да правиш с парите? — попита ме чичо Стойне.

Аз позавъртях глава, подвоумих се, па изгървах:

— Искам най-напред да купя дини, пък с останалите ще си набавя учебници, ще си платя таксата.

— Много добре — рече той, като ме пощипна за загорялата от слънчевия пек буза. — Тъкмо и аз мислех да купя някоя диня за моите деца. Хайде заедно ще отидем на бостана.

Отбихме се в един бостан и почнахме да избираме. Чичо Стойне бе опитен в дините. Не за пръв път влизаше в бостан. Ха тая, ха оная, дорде напълнихме торбите. Аз гледах колкото се може повече да взема. Чичо ме поглеждаше усмихнато:

— То хубаво ги купуваме, но как ще ги носим. Поливани са и са се налели, та са доста тежки. А и пътят до нашето село не е кратък.

Да си призная, за това не бях и помислил. Аз исках да имам много дини, пък за носене...

Тръгнахме си пеш. Чувство на гордост изпълваше сърцето ми. Нека си разправя стопанинът, че съм дете... Никакво дете, аз бях вече печалбар...

Денят беше горещ. Пот струеше от челата ни. Усещах да се мокри и гърбът ми. Дините ми тежаха, убиваха ме по рамото, по гърба, но вървах. Като забележихме край пътя някое изворче, присядахме с чичо Стойне да починем и да наквасим устата си с бистра студена вода. Хапвахме и по малко сух хляб, но от дините не вкусвахме. Нали сме ги понесли да зарадваме домашните си...

— Изпатен народ сме това нашенци, Куне — казваше чичо Стойне. — Изпатен, но жилав народ. Вместо да се шляеш сега по реката, както правят богатските момчета на твоя възраст, ти си се нагърбил наравно с мене да мъкнеш дини... Но нали изкарахме благополучно досега, ще забравиш тия мъки...

Като стигнах у дома с пълната торба, нашите се почудиха. Аз веднага изтърсих на пръстения под четирите дини, които се търкулнаха встрани. Баба, дядо, мама — всички ахнаха:

— Ама това на гръб ли си влачил — рече баба. — На баба момченцето, на баба печалбарчето — и ме целуна по челото.

Прегърна ме и майка ми. По насълзените ѝ очи разбрах, че ѝ беше драго. Нейният Куне е вече порасъл и може сам да вади хляба си.

Но най-много се зарадваха моите братя и сестричета. И в техните очи аз бях станал още по-голям. Хем ме поглеждаха благодарствено, хем попипваха дините.

Привечер всички се събрахме на трапезата. Похапнахме, каквото бе приготвила мама, и нарязяхме всичките дини. Да се знае, че тая вечер ще се наядем до насита! Коя от коя бяха по-червени. А пък сладки като мед! Баба ме благославяше — да стана по-добър печалбар, да изкарвам пари и друг път да купя цяла каруца дини.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.